

Scenariusz lekcji: Rodzina Ulmów – bohaterowie lat niemieckiego terroru

Autor: Biuro Nowych Technologii Instytutu Pamięci Narodowej

1. Etap edukacyjny i klasa

8 klasy szkoły podstawowej; uczniowie szkół ponadpodstawowych

2. Przedmiot

Historia

3. Temat zajęć

Rodzina Ulmów – bohaterowie lat niemieckiego terroru

4. Czas trwania zajęć:

45 minut

5. Uzasadnienie wyboru tematu

Realizacja podstawy programowej, prowadzenie wychowania patriotycznego.

6. Uzasadnienie zastosowania technologii:

Zwiększenie zaangażowania uczniów, praca na źródłach i rozwój zdolności zdobywania informacji.

7. Cel ogólny zajęć

Zapoznanie uczniów z losami rodziny Ulmów i kontekstem historycznym dokonanej przez Niemców zbrodni.

Realizacja podstawy programowej z historii do szkoły podstawowej:

III Tworzenie narracji historycznej.

- Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.
- Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.
- Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
- Tworzenie krótkich i długich wypowiedzi: planu, notatki, rozprawki, prezentacji.

Realizacja podstawy programowej z historii do czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum:

II Analiza i interpretacja historyczna. Uczeń:

- analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epok i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego;
- rozpoznaje rodzaje źródeł, ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego;

III Tworzenie narracji historycznej. Uczeń:

- dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego;
- dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje informacje pozyskane z różnych źródeł wiedzy.

Realizacja podstawy programowej z historii do branżowej szkoły pierwszego stopnia

II Analiza i interpretacja historyczna.

- Porównywanie i analizowanie informacji pochodzących z różnych źródeł.
- Wyciąganie wniosków oraz formułowanie ocen i opinii.

III Tworzenie narracji historycznej.

- Łączenie informacji pochodzących z różnych źródeł w samodzielną wypowiedź.
- Uzasadnianie formułowanych ocen i opinii.

8. Cele szczegółowe zajęć

Realizacja podstawy programowej z historii do szkoły podstawowej:

XXXIII II wojna światowa i jej etapy. Uczeń:

- charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holokaustu,
- rozumie miejsce i rolę Rzeczypospolitej Polskiej w obozie aliantów, rozumie, że Polskie Państwo Podziemne było częścią struktur państwowych RP, wie jakie było stanowisko i działania władz RP na Uchodźstwie i w podziemiu wobec holokaustu i niemieckiego ludobójstwa.

Realizacja podstawy programowej z historii do czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum:

Zakres podstawowy:

XLVIII Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

- przedstawia prawnoustrojowe regulacje okupacyjnych władz dotyczące terytorium państwa polskiego i zamieszkującej tam ludności;
- charakteryzuje postawy polskiego społeczeństwa [Polaków, Żydów, Ukraińców, Niemców i innych mniejszości narodowych] wobec polityki okupantów oraz

wymienia przykłady heroizmu Polaków, w tym Witolda Pileckiego i Maksymiliana Marii Kolbego; podaje przykłady kolaboracji z Niemcami i Sowietami;

Realizacja podstawy programowej z historii do branżowej szkoły pierwszego stopnia

XV Obywatele i władze Rzeczypospolitej Polskiej w czasie II wojny światowej. Uczeń:

- porównuje politykę okupantów wobec obywateli Rzeczypospolitej Polskiej i wymienia przykłady największych zbrodni niemieckich i sowieckich na narodzie polskim;

9. Metody i formy pracy:

- praca z materiałem filmowym,
- selekcja materiałów dostępnych w Internecie,
- analiza tekstu,
- analiza źródeł historycznych (zdjęć, obwieszczeń, artykułów),
- dyskusja,
- porządkowanie pojęć.

10. Środki dydaktyczne

Do wyświetlenia:

Etiuda filmowa IPN pt. „Świadek po MOCY”

<https://bnt.ipn.gov.pl/projekty/aplikacje/swiadek-pomocy-etiuda-o-losach-rodziny-ulmow-w-wirtualnej-rzeczywistosci-vr/>

Film dokumentalny „Ulmowie. Świadek sprawiedliwych” reż. Dariusz Walusiak (fragment 8:52-9:40, wypowiedź brata Józefa Ulmy – Władysława Ulmy na temat tego, dlaczego jego brat zgodził się przyjąć Żydów pod swój dach)

<https://www.youtube.com/watch?v=MPk4qe7S-AE>

<https://muzeumulmow.pl/pl/noty-historyczne/stygmatazacja/> - informacje o rozporządzeniu nakazującym noszenie opasek z Gwiazdą Dawida przez Żydów

<https://muzeumulmow.pl/pl/noty-historyczne/15-x-1941-r-trzecie-rozporzadzenie-o-ograniczeniach-miejscach-pobytu-w-generalnym-gubernatorstwie/> o karze śmierci za pomoc Żydom

<https://sprawiedliwi.org.pl/pl/o-sprawiedliwych/kim-sa-sprawiedliwi/kara-smierci-za-udzielanie-pomocy-zydom> - artykuł na temat represji za pomaganie Żydom oraz innych metod terroru, a także sposobów stosowanych do nakłaniania Polaków do wydawania ukrywających się Żydów.

Do wydrukowania:

Załącznik nr 1 – Informacje na temat rodziny Ulmów dla nauczyciela oraz ewentualnie po 1 egzemplarzu dla ucznia. Uczniom klas VIII można wydrukować te informacje w formie testu czujności (załącznik nr 2).

Załącznik nr 2 – Test czujności (zamiast załącznika nr 1)

Załącznik nr 3 – Słowniczek pojęć

11. Wymagania w zakresie technologii:

- komputer oraz projektor lub interaktywna tablica,
- głośniki,
- smartfony,

12. Przebieg zajęć

Aktywność 1. Poznajmy rodzinę Ulmów.

Czas trwania: 10 min.

Uczniowie w goglach wirtualnej rzeczywistości lub na ekranie telewizora lub za pomocą smartfonów zapoznają się z etiudą filmową IPN pt. „Świadek pomocy”, która w immersyjny sposób przedstawia historię rodziny Ulmów. Etiudę [pobrać można z platformy steam](#) lub obejrzeć w formacie 360° [na platformie YouTube](#).

Aktywność 2. Niezwykła rodzina w nieludzkich czasach

Czas trwania: 10 min

Uczniowie otrzymują krótką informację na temat rodziny Ulmów – załącznik nr 1 lub 2. Załącznik nr 1 można rozdać uczniom do przeczytania lub poprosić kilku uczniów o odczytanie na głos.

Załącznik nr 2 należy wydrukować i podzielić na poszczególne fragmenty. Po rozdaniu ich uczniowie będą odczytywać tekst w formie testu czujności.

Po zapoznaniu się z tekstem uczniowie odpowiadają na pytanie, na czym polegała niezwykłość tej pozornie zwykłej rolniczej rodziny.

Uczniowie mogą podnosić oczywiście kwestie pomocy Żydom, ale także atmosfery rodzinnego ciepła wyczuwalnej podczas oglądania zdjęć, pomocy wzajemnej rodzeństwa i wspólnej zabawy dzieci pomimo wojny. Mogą też kwestionować „niezwykłość” rodziny. Powinni jednak uzasadnić swoją opinię.

Aktywność 3. Represje za pomaganie Żydom – analiza tekstów źródłowych

Czas trwania: 5 min

Wyświetlamy uczniom zdjęcia niemieckich obwieszczeń dotyczących sytuacji Żydów i terroryzowania mieszkańców za pomoc udzielaną Żydom i prosimy o przeczytanie informacji z artykułów. Możemy też udostępnić linki do samodzielnego przeglądania, np. za pomocą kodów QR wyświetlanych na tablicy.

<https://muzeumulmow.pl/pl/noty-historyczne/stygmatyzacja/>

<https://sprawiedliwi.org.pl/pl/o-sprawiedliwych/kim-sa-sprawiedliwi/kara-smierci-za-udzielanie-pomocy-zydom>

<https://muzeumulmow.pl/pl/noty-historyczne/15-x-1941-r-trzecie-rozporzadzenie-o-ograniczeniach-miejscach-pobytu-w-generalnym-gubernatorstwie/>

Podsumowując, uczniowie ustalają, jakie represje były stosowane wobec Polaków ratujących Żydów.

Aktywność 4. Porządkowanie pojęć, które powinny pojawić się podczas omawiania sytuacji Żydów pod okupacją niemiecką, a także represji wobec Polaków.

Czas trwania: 5 min.

Uczniowie otrzymują pojęcia wraz z definicjami (załącznik nr 3), które należy odpowiednio dopasować. Połączone pojęcia mogą wkleić lub przepisać do zeszytów.

Aktywność 5. Przesłanie Ulmów

Czas trwania: 15 min.

Nauczyciel wyświetla fragment filmu dokumentalnego „Ulmowie. Świadeństwo sprawiedliwych” reż. Dariusz Walusiak z platformy YouTube.

Fragment 8:52-9:40 to wypowiedź brata Józefa Ulmy – Władysława Ulmy, który wspomina, dlaczego jego brat zgodził się przyjąć Żydów pod swój dach.

Władysław Ulma zapytany w nagraniu filmowym o to, dlaczego Józef Ulma zgodził się przechowywać Żydów na strychu, odpowiedział, że może dlatego, że „widocznie był człowiekiem”.

Nauczyciel inicjuje dyskusję pytaniami: Jakie przesłanie rodzina Ulmów mogłaby zostawić ludziom współcześnie żyjącym? Dlaczego przed wojną w wolnej Polsce każdy mógł gościć w domu kogo chce, a pod władzą niemieckiej III Rzeszy to stało się przestępstwem? Jak to możliwe, że Państwo zakazuje normalnych międzyludzkich relacji i karze za nie śmiercią? Co to znaczy być człowiekiem dziś? Podaj przykłady zachowań znanych ze współczesności, które świadczą o zachowaniu naszego człowieczeństwa.

Zależnie od czasu można przeprowadzić dyskusje w grupach, poprosić uczniów o stworzenie definicji człowieczeństwa, a następnie przedstawienie jej przed klasą. Grupy mogą też spisywać na kartce przykłady współczesnych zachowań ludzi, które świadczą o tym, że zachowali się oni godnie, jak przystało na człowieka. W zależności od czasu, zadanie ostatnie może być także tematem rozprawki czy prezentacji wykonanej w domu przez uczniów samodzielnie lub w grupach.

13. Sposób ewaluacji zajęć

Obserwacja zaangażowania uczniów.

14. Wskazówki dla innych nauczycieli korzystających z tego scenariusza

Zależnie od dostępnych zasobów scenariusz można przeprowadzić przygotowując teksty źródłowe w formie wydrukowanej.

15. Scenariusz dotyczy Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej

Tak

16. Forma prowadzenia zajęć

Stacjonarna